

Джек Лондон

Законът на живота

Старият Коскуш жадно се заслушваше. Въпреки че зрението му отдавна беше угаснало, неговият слух бе все още остър и най-слабият звук проникваше в мъждукащото съзнание, което продължаваше да живее зад съсухреното чело, чуждо на всичко земно по света. А! Това е СитКумТо-Ха, която проклинаше кучетата с писклив глас и с бой ги впрягаше в хамутите. СитКумТо-Ха беше дъщеря на неговата дъщеря, но сега беше твърде заета и нямаше време да мисли за стария си съсипан дядо, седнал сам на снега, забравен и безпомощен. Станът трябваше да се вдига. Очакваше ги безкрайната снежна пъртина, а краткият ден не искаше да се бави. Животът я зовеше и задълженията към него – не смъртта. А той сега бе много близо до смъртта.

При тази мисъл мигновен ужас обзе старика. Той протегна немощната си ръка и опипа с треперещи пръсти малката купчина сухи дърва, оставена до него. Като се убеди, че тя наистина е там, той скри ръка под вехтия кожух и отново се превърна в слух. Скръбен пукот на полузамръзналата кожа му подсказа, че колибата на вожда, направена от еленови кожи, е вече скатана и сега я притягаха в удобен за носене вързоп. Вождът, снажен и силен, главатар на цялото племе и прочут ловец, бе негов син. Докато жените стягаха багажа, гласът му се надигна и започна да ги мъмри заради мудността им. Старият Коскуш наостри слух. Той чуваше този глас, за последен път. Развалиха колибата на Джихау! И на Туксен! Седма, осма девета; изглежда, че е останала само колибата на шамана. Ето! Сега се заемат и с нея. Той чуваше мърморенето на шамана, докато товареше колибата си на шейната. Разплака се дете и жена започна да го утешава, като запя нежно с тих гърлен глас. Това е малкият Ку-ти, помисли си старецът, капризно и болнаво дете. Сигурно скоро ще умре, тогава ще прегорят дупка в замръзналата тундра и ще натрупат отгоре му камъни, за да не

го нападат дивите зверове. Всъщност какво значение има всичко това? В най-добрия случай ще поживее още няколко години и ще ходи по-често с празен стомах, отколкото с пълен. И в края на краищата пак няма да убегне на смъртта – винаги гладна, най-гладната от всички тях.

това какво е? Да, мъжете завързват шейните и затягат здраво ремъците. Старецът се вслушваше за последен път. Камшиците изсъскаха и се стовариха върху гърбовете на кучетата. Ето ги, ръмжат! Как мразеха работата и дългия път! Тръгнаха! Една след Друга шейните бавно се плъзгаха в тишината. Заминаха. Откъснаха се от неговия живот и го оставиха да посрещне сам своя последен горчив час. Не! ..Снегът заскърца под нечии мокасини. До него се спря мъж и постави нежно ръка на

главата му. Колко добър беше синът му! Той си спомни за други старци, чиито синове не бяха останали след заминаването на племето. Но неговият син не е като тях. Старецът се унесе в мисли за миналото, докато гласът на младия мъж не го върна в действителността. – Добре ли ти е? – попита той. Старецът отвърна:

– Добре ми е.

– До теб има дърва – продължи младият мъж, – а огънят се е разгорял силно. Утрото е мрачно и денят намалява. Скоро ще завали сняг. Даже и сега прехвъркват снежинки.

– Хората от племето бързат. Товарите им са тежки, а стомасите – празни. Пътят е дълъг и те се, Движат бързо. Аз тръгвам. Ти си добре, нали?

– Добре. Аз съм като последен есенен лист, който едва се крепи на стеблото. При първия полъх на вятъра и аз ще падна. Гласът ми е изтънял като на стара жена. Очите вече не показват пътя на краката, а краката ми са натежали и се чувствам много уморен. Всичко е както трябва да бъде. Той наведе примирено глава, докато в далечината не заглъгнаха последните звуци от жалното поскърцване на снега, и разбра, че синът му не може повече да го чуе. Тогава ръката му се протегна бързо към снопчето клонки. Единствено то стоеше между него и очакващата го вечност. Ръчагът клонки беше мярката на неговия живот. Една по една клонките щяха да поддържат огъня и подобно на тях, стъпка по стъпка, смъртта щеше да се прокрадва към него. Когато и последната клонка отдадеше топлината си, тогава щеше да настъпи царството на студа. Първо ще замръзнат стъпалата,

след това ръцете и вцепенението ще пълзи бавно от крайниците към тялото. Главата ще клюмне на колената и той най-после ще си почине. Това е лесно. На всички е писано да умрат.

Той не се оплакваше. Животът е такъв, но е справедлив. Коскуш се бе родил близо до земята, живял бе близо до нея и нейният закон му беше добре известен. Това бе законът на всяка плът. Природата е безмилостна към живите същества. Тя не се интересува от отделната личност. Нейният интерес е насочен към видовете, към рода. Това представляваше най-дълбоката абстракция, на която бе способен примитивният ум на старя Коскуш, но той я съзнаваше превъзходно. Той видя, че правотата ѝ се доказваше от целия живот. Изпълването на дървото със сок, зеленината на разпукалата се върбова пъпка, окапването на пожълтелите лист – в това се състоеше всичко. Природата поставя една задача на всеки жив организъм. Не я ли изпълни, той умира. Изпълни ли

я, все едно – пак умира. Природата е безучастна; много са тези, които ѝ се подчиняват, но вечността е отсъдена само на подчинението, а не на тези, които се подчиняват. Племето на Коскуш беше много старо. Старците, които познаваше като малко момче, познаваха от своя страна старци, живели много преди тях. Следователно истина е, че племето живееше, то олицетворяваше подчинението на всички негови членове от далечното забравено минало, чиито гробове не се помнеха. Те не оставяха следи, бяха краткотрайни явления и отминаваха като летни облаци. И Коскуш бе такова явление, което щеше да изчезне. Природата не се грижеше за това. Тя бе поставила на живота една задача, беше му изковала един закон. Задачата бе продължението на живота, а законът – смъртта. Девојката е същество, приятно за гледане, силна и с пълна гръд, с кръшна походка и огън в очите. Но задачата ѝ още не е изпълнена. Огънят в очите ѝ се разгаря, походката ѝ става още по-кръшна и тя е ту сме-ла, ту свенлива с младежите

така ги заразява със своето безпокойство. Тя става все по-красива и по-красива, докато някой ловец, който не може повече да се въздържа, не я вземе в своята колиба да му готви и работи и да стане майка на неговите деца. С раждането на детето красотата започва да я напуска. Походката ѝ става провлачена и бавна, очите загубват своя блясък и потъмняват и само малките деца се притискат с радост до сбръчканата буза на старицата, седнала край огъня. Тя вече е изпълнила задачата си. След това при първата опасност от глад или при първия дълъг преход я изоставят така, както изоставиха и него, на снега, с малък наръч дърва. Такъв е законът.

Коскуш постави внимателно една клонка в огъня и се впусна отново в размишления. Така е навсякъде и с всичко. Комарите изчезват при първия мраз. Малката катеричка отива да умре надалеч. Когато старостта налегне заека, той става муден и тежък и не може да бяга пред неприятелите си. Даже и мечката става тромава и раздразнителна, ослепява и накрая става жертва на шепа джавкащи кучета. Той си спомни как една зима изостави своя собствен баща в Клондайк, зимата, преди да пристигне мисионерът с молитвените си книги и сандъка с лекарствата. Неведнъж Коскуш, беше преглъщал при спомена за този сандък, но сега в устата му нямаше никаква влага. Особено му бе харесал „умъртвителят на болките“. Въпреки всичко мисионерът им бе в тежест, защото не носеше месо в стана, а ядеше с охота и ловците недоволстваха. Той се простуди при разклонението на реката Майо и кучетата след това разбу-таха камъните и се спречкаха за кокалите му.

Коскуш хвърли нова вейка в огъня и потъна още по-дълбоко в миналото. По времето на големия глад старците се свиваха с празни стомахи край огъня и от устните им се ронеха смътни предания за това, как в незапомнени времена Юкон цели три зими влачел свободно водите си, а след това стоял скован в лед цели три лета. Той изгуби майка си в този глад. През лятото не се появи никаква лакерда и племето зачака с нетърпение зимата и идването на елените. Зимата настъпи, но елени не се появиха. Никога по-рано не се бе случвало подобно

Д нещо, даже и старците не помнеха. Цели седем години не се появиха елени, зайците престанаха да се плодят и кучетата заприличаха на чували с кокали. През дългата полярна нощ децата плачеха и умираха, а заедно с тях – жените и старците.

На десет човека от племето по един доживя да посрещне слънцето през пролетта. Това бе страшен глад!

Но той беше видял и дни на изобилие, когато имаше толкова много месо, че се разваляше, а затлъстелите кучета не можеха да вършат нищо от преяждане – времена, когато пропускаха дивеча, без да го убиват, когато жените бяха плодовити и из колибите пълзяха момченца и момиченца. Тогава мъжете забравяха стомасите си, подновяваха древните вражди, пресичаха вододелите и се отправяха на юг да избиват племето пели или отиваха на запад, за да се порадват на угасналите огънове на племето танана. Той си спомни, как още като дете, през дните на изобилие, видя вълци да нападат елен. ЗингХа лежеше заедно с него на снега и наблюдаваше – ЗингХа, който по-късно стана най-изкусен измежду ловците и който накрая пропадна в една дупка на замръзвания Юкон. Месец по-късно го откриха, замръзнал до кръста в леда, така както се беше опитвал да се измъкне от реката.

Но за елена. Дватама със ЗингХа бяха излезли този ден да играят на ловци, да подражават на своите бащи. По коритото на замръзвания поток те се натъкнаха на пресните следи на елен и на следите на преследващата го голяма глутница вълци.

– Стар елен – каза ЗингХа, който умееше да разпознава бързо следите. – Това е стар елен, който няма сили да се движи повече със стадото си. Вълците са го отбили от неговите братя и сега няма да го изпуснат.

Това бе истина. Такъв е вълчият обичай. Ден и нощ, без почивка, те сякаш да го преследват по петите, да тракат зъби под самия му нос и да го дебнат докрай. Кръвта на двете момчета закипя. Краят заслужаваше да се види.

Горящи от нетърпение, те тръгнаха по следите и даже той, Коскуш, който нямаше остър поглед и не бе опитен в разчитане на следи, би могъл да върви със завързани очи, толкова широка бе оставената диря. Движеха се запъхтени по петите на преследвачите и на всяка крачка разчитаха мрачната, току-що написана трагедия. Стигнаха до мястото, където се беше спирал еленът. Снегът беше разровен и изпотъпкан във всички посоки на разстояние три човешки боя. В средата се виждаха дълбоките отпечатыци от широките копита на елена, а навсякъде около тях – леките следи на вълчите лапи. Някои от вълците са почивали, полегнали Върху снега, докато другите техни събратя са се нахвърляли на жертвата. Отпечатыците от продълговатите им туловища бяха така ясни, като че току-що бяха направени. Един вълк бе намерил смъртта си под копитата на обезумялата жертва. Няколко добре оглогани кости потвърждаваха това.

На второто място, на което се беше спирал еленът, те отново престанаха да крачат със снегоходките. Тук едрото животно се беше борило отчаяно. На два пъти го бяха поваляли, както свидетелствуваше снегът, и двата пъти еленът се бе освобождавал от нападателите си и се бе изправял на крака. Той бе изпълнил отдавна своята задача, но въпреки това Животът му беше скъп. ЗингХа каза, че е много странно веднъж повален елен да се изправи отново на крака, но този наистина се беше изправял. Шаманът щеше да види разни чудеса и предзнаменования, когато му разкажеха всичко това.

Накрая стигнаха до мястото, където еленът бе искал да се изкачи по брега и да се скрие в гората. Но неприятелите му се бяха нахвърлили върху него, той се бе изправил на задните си крака, бе паднал върху вълците и бе смазал два от тях. Ясно беше, че смъртта на елена бе предстояща, защото убитите вълци бяха оставени непокътнати от своите събратя. Отминаха още две места, много близко едно до друго, на които животните се бяха счепкали отново. Сега следите бяха почервенели от кръв, а плавният ход на голямото животно бе станал неравномерен и объркан. След туй те чуха първите звуци на борбата – това не беше гръмогласният вой на преследвачите, а краткият, отривист лай, който говореше за близостта на вълчите зъби до тялото на елена. Като се придвижваха срещу вятъра, ЗингХа запълзя по корем върху снега, а след него се запромъква и той, Коскуш, на когото предстоеше

през следващите години да стане вожд на племето. Разтвориха долните клонки на млада ела и погледнаха. Видяха само края.

Картината, подобно на всички впечатления от юношеските години,

беше все още свежа в паметта му, и сега, с помръкналия си поглед, той видя края на битката така ясно, както в ония далечен ден. Коскуш се бе изумил от зрелището, въпреки че последствие, когато го избраха за вожд на мъжете и глава на съвета, той извърши велики подвизи и името му се произнасяше с проклятие от племето пели, да не споменаваме за белия чужденец, когото бе убил с нож в ръкопашен бой.

Още дълго размишлява той за дните на своята младост, докато огънят започна да гасне, а студът се засили. Този път той хвърли в огъня две клонки, а с тези, които останаха, измери дължината на живота си. Ако СитКумТо-Ха си беше спомнила за своя дядо и бе събрала повече дърва, часовете на неговия живот щяха да бъдат по-многобройни. Тогава щеше да е по-лесно. Но тя винаги си е била нехайна, а откакто Бобъра, синът на ЗингХа, ѝ хвърли око, тя престана да уважава своите прародители. Всъщност какво значение имаше всичко това? Не беше ли се държал и той по същия начин през своята така бързо изживяна младост? Той се послуша за миг в тишината. Може би сърцето на неговия син ще се смекчи и той ще се върне с кучетата, за да отведе стария си баща заедно с племето там, където има много елени с тлъсто месо.

Той напрегна слух, мозъкът му за момент преустанови своята дейност. Никакъв шум, нищо. Единствен той дишаше сред пълната тишина. Каква самота! А! Какво е това? По гърба му полазиха тръпки. Познат проточен вой прорязва безмълвието някъде наблизко. Тогава пред помътенелите очи на стареца се изпречи еленът, старият елен, с разкъсани и окървавени хълбоци, орфана козина и наведени грамадни разклонени рога, отбраняващ се с последни сили. Той видя мяркащите се с бързината на мълния сиви тела, блестящите очи, изплезените езици, зъбите, от които се процеждаха лиги. Той видя как неумолимият кръг се стесняваше все повече и повече, докато се сля в една черна точка сред разровения сняг.

Една влажна муцуна се завря в бузата му и при нейното докосване душата му отново се върна в настоящето. Той протегна ръка и измъкна една горяща главня от огъня. Обладан от своя наследствен страх от човека, зверът отстъпи, като нададе проточен вой към своите събратя. Те отговориха настървени и кръгът от приведените сиви тела с лигави челюсти се разтегна. Старецът се послушваше В шума около него. Той размаха безумно главнята и душенето се превърна в ръмжене, но запъхтените зверове не отстъпиха. Един придвижи гърди напред, като провлачваше задните си крака, после втори, трети, но нито един не се дръпна назад. „Защо трябва да се вкопчвам за живота?“ – запита се той и пусна

пламтящата главня в снега. Тя засъска и угасна. Кръгът започна да ръмжи неспокойно, но не се помръдна. Отново пред очите му се мярна последното сражение на стария елен. Тогава Коскуш отпусна уморено глава на коленете си. Какво значение имаше в края на краищата всичко това? Нима това не е законът на живота?

КРАЙ

© 1963 Борис Дамянов, превод от английски

Jack London
The Law of Life, 1900

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 24 май 2003

Публикация:

Джек Лондон, Разкази и новели
Книгоиздателство „ГЕОРГИ БАКАЛОВ“, ВАРНА, 1987
Анелия Бошнакова, Сидер Флорин, преводачи, 1987
Борис Дамянов, Желяз Янков, Сидер Флорин, Тодор Вълчев, преводачи, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2233>]